

Młodzi liderzy religijni

O stanie duchownym w innych religiach można mówić na zasadzie analogii do stanu duchownego w Kościele katolickim, prawosławnym bądź anglikańskim. Jednak określenie to nie może być przypisywane wszystkim liderom religijnym niechrześcijańskich tradycji.

TEKST: PROF. EUGENIUSZ SAKOWICZ, UKSW

W JUDAIZMIE I ISLAMIE

W judaizmie i islamie nie ma duchownych. Rabini oraz imamowie nie są „księżmi” sprawującymi ofiarę, ponieważ w religiach tych nie ma ołtarza ofiarniczego. Są to osoby świeckie przygotowane do pełnienia funkcji przywódczych, w których szczególnie wyróżniają się ich kompetencje w zakresie prawa: Tory – w judaizmie oraz szariatu – w islamie.

Kiedy kapłan składa ofiary, reprezentuje ludzi wobec sił wyższych, kiedy głosi prawdy wiary (doktrynę i moralność), występuje niejako w imieniu istot wyższych. Uprawnienia są mu nadawane przez odpowiednich decydentów, którzy odpowiadają za życie religijne danej społeczności. Proces przygotowania do pełnienia funkcji kapłańskich najczęściej ma nieformalny charakter.

go siebie. I chociaż Indie uchodzą za najstarszą demokrację świata, to system kastowy pozostał nieknięty w społecznej świadomości i pamięci. Kasta przypomina bowiem naród, a zatem nie sposób znieść go w wyniku administracyjnej decyzji. Kapłanami, a więc w pewnym sensie stanem duchownym, są bramini. Dziedziczą oni swoją misję przez fakt narodzin w tejże kście. Chłopiec, który przyszedł na świat jako bramin, przeznaczony jest do pełnienia funkcji specjalisty rytualnego. Przez fakt narodzin staje się powiernikiem mocy najwyższego bytu – Brahmana i dlatego będąc napełnionym przez to bóstwo najwyższą mocą – doznaje od ludzi czci boskiej. Bramin może składać ofiary, przeprowadzać obrzędy oczyszczenia, czy wykonywać inne funkcje kapłańskie, np. troszczyć się o świątynię oraz przedmioty stosowane w kulcie.

W buddyźmie znana jest praktyka oddawania kilkuletnich chłopców do klasztoru, by tam przysposabiali się do podjęcia misji mnicha oraz sprawowania czynności rytualnych, w tym prowadzenia modlitw czy przewodzenia sesjom medytacyjnym. Stan mniszy nie jest jednak stanem duchownym. Buddyjskie dziecko czy młodzieniec przywdziewa mnisze szaty i przechodzi różnorodne praktyki duchowe. Kieruje nim duchowy mistrz sprawujący nad nim pieczę. Po kilkuletnim

W hinduizmie

Fot. Depositphotos

W szkole muzułmańskiej

Fot. S. Pintera

Wyznawca judaizmu

Fot. M. Joloba

W HINDUIZMIE

Według hinduizmu w kosmosie, a zatem w świecie postrzeganym zmysłami, istnieje odwieczny porządek, dharma. O harmonii życia ziemskiego świadczą tzw. kasty, utworzone w przeszłości z praofiary złożonej przez przadłowieka z same-

Młodzi buddyści w Mongolii

pobycie w klasztorze może w nim pozostać, bądź powrócić „do świata”. W buddyzmie chcący zostać mnichami-celibatariuszami lub mnichami żyjącymi w małżeństwie podejmują radykalną drogę nirwany, tj. wyzwolenia się od jakiegokolwiek zniewolenia. Postępują konsekwentnie ścieżką rozwoju duchowego, ascezy. Po latach prób i wyrzeczeń idący taką ścieżką życia mogą w końcu otrzymać tzw. przekaz od danego mistrza. Wówczas wchodzi w ciąg tradycji duchowej danego ugrupowania. Otrzymują sukcesję, np. w nurcie buddyzmu zen.

daniem będzie m.in. troska o tzw. przybytki, czyli miejsca składania ofiar prymarnych (tj. z pierwszych zbiorów, bądź z najcenniejszych „elementów” upolowanego zwierzęcia, np. z serca czy mózgu) i miejsca modlitw, przechodzą „przyspieszoną” szkołę życia. W odosobnieniu doświadczają poszczególnych etapów inicjacji: fazy separacji, fazy marginalnej, w czasie której następuje ontyczna przemiana danej jednostki, oraz fazy powrotu. Po ich przebyciu stają się kimś innym – dostępują wtajemniczenia w pełnienie nowej roli. Wyróżniać się odtąd będą od współplemieńców strojem czy zachowaniem.

W KONFUCJANIZMIE

W konfucjanizmie w każdej rodzinie rolę kapłana odgrywa najstarszy syn. Może to być syn pierwotny lub pierwszy potomek męski. Obowiązkiem syna jest oddawanie czci przodkom: ojcu, dziadkom, pradziadkom oraz wcześniejszym antenatom, których imiona są zanotowane w rodowej pamięci. W religijności chińskiej, której nie zdołała zniszczyć ideologia komunistyczna, w gruncie rzeczy jest tylu „kapłanów”, ile jest rodzin. W dziejach Chin nie było jakichś specjalistycznych instytucji formujących przyszłych „duchownych”.

U LUDÓW AFRYKI

U ludów pierwotnych Afryki występuje kapłaństwo, które ma różne „specjalności”. Może mieć ono charakter stały, ale też i przejściowy. W społeczeństwach agrarnych, np. u ludu Konkomba w północnej Ghanie oraz w Togo, znani są tzw. kapłani ziemi. Sprawują oni sakralne rytuały agrarne, związane z cyklem dorocznym, regulującym czas pracy na roli, od zasiewu po zbiory plonów. Przyszły kapłan ziemi od dzieciństwa nabywa wiedzę oraz umiejętności do sprawowania tej funkcji, uczestnicząc przez lata w rytuałach agrarnych sprawowanych w jego plemienu czy rodzie. Drogę do zdobycia uprawnień specjalisty rytualnego wyznaczać może też cykl inicjacji, tj. wtajemniczeń. Najczęściej są to inicjacje zbiorowe, chociaż mogą występować też inicjacje indywidualne. W czasie tychże obrzędów kandydaci do sprawowania roli specjalistów rytualnych, których za-

INSTYTUCJA SZAMANA

Wśród religii pierwotnych w Azji, np. na terenie Syberii, znana jest instytucja szamana. Zdobycie statusu szamana jest sprawą indywidualną. Nie można zapisać się do „szkoły szamanów”, gdyż takowych nie ma. Specjalistami rytualnymi stają się ci, którzy zostali owdolnieni działaniem sił wyższych, duchów. Odbywać będą liczne podróże, przemieszczając się ze świata widzialnego (cieleśnie w nim pozostając) do świata duchów. Szaman jest pośrednikiem między ludźmi a duchami. Za pomocą medium – gry na bębnie i tańca – odbywa „magiczny lot” do miejsca przebywania duchów.

TAKŻE KOBIETY

W innych niż chrześcijaństwo religiach specjalistami rytualnymi, których można określić kapłanami, zostaje się na drodze dziedzicznej, poprzez fakt narodzenia się w rodzinie kapłańskiej. Zostaje się nimi też i z wyboru, który dokonywany jest przez bóstwo ujawniające się w snach lub przeżywanego ekstazie.

Oprócz mężczyzn w religiach niechrześcijańskich, szczególnie epoki starożytnej (w Rzymie, Grecji), ale też i w wyższych cywilizacjach Ameryki prekolumbijskiej, funkcje kapłańskie pełniły też kobiety.

W niektórych społecznościach miało miejsce trwające kilka lat przygotowanie do roli lidera religijnego. Nie było natomiast instytucji analogicznych do seminariów duchownych, znanych w chrześcijaństwie, a w katolicyzmie na stałe zakorzenionych od czasu Soboru Trydenckiego (1545-1563).